

Nr 72.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av viss ersättning till baltiska flyktingar.

(3:e avd.)

I propositionen nr 137 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 23 februari 1945, föreslagit riksdagen medgiva, att till täckande av vissa ersättningar till baltiska flyktingar, vilkas tillhörigheter förstörts under desinfektion i Visby, må av det å riksstaten för budgetåret 1944/45 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter utbetalas ett belopp av högst 50 000 kronor.

Under den tid förliden höst, då baltiska flyktingar i stort antal dagligen ankommo till Gotland, skedde desinfektionen av deras kläder och övriga tillhörigheter i gamla maltfabrikens i Visby kölna. Natten mellan den 29 och 30 september 1944 utbröt eld i kölans värmekammare. Genom branden fingo omkring 250 flyktingar sina tillhörigheter förstörda.

I skrivelse den 14 november 1944 har *länsstyrelsen i Gotlands län* hemställt, att de flyktingar, vilkas tillhörigheter förstörts, måtte erhålla ersättning för sina därigenom lidna förluster. Till motivering härför framhålles, att det vore på grund av statliga förordningar, som flyktingarnas tillhörigheter fräntoges dem i och för sanitetsbehandling. Då flyktingarna icke under behandlingen själva kunde öva uppsikt över sina tillhörigheter, hade förlusterna åsamkats dem utan deras eget förvållande. Länsstyrelsen upplyser, att vederbörande flyktingar upprättat förteckningar över de förstörda föremålen med angivande av värdet i estniska kronor. Det sålunda uppskattningsvis erhållna värdet av det brunna uppginge till 175 279: 15 estniska kronor, i vilken summa värdet av två frimärkssamlingar inginge med 46 350 estniska kronor.

I fråga om storleken av den ersättning av statsmedel, som borde tillerkännas flyktingarna, anför länsstyrelsen, att ehuru värdet av den estniska kronan å de upprättade förteckningarna satts lika med den svenska kronan, en ersättning av 50 öre för varje estnisk krona kunde anses skälig med hänsyn till att använda föremål kanske upptagits till inköpspris och att värderingarna i allmänhet antagligen pressats något uppåt. I fråga om frimärkssamlingarna borde enligt länsstyrelsens mening värdet av en estnisk krona sättas till 25 öre. Enligt dessa beräkningsgrunder skulle ersättningen för det brunna bli 64 464 kronor 57 öre och för frimärkssamlingarna 11 587 kro-

nor 50 öre eller sammanlagt 76 052 kronor 7 öre. Emellertid hade i brandstoddersättning utbekommits 10 000 kronor, vilket belopp fördelats mellan flyktingarna. Den ersättning av statsmedel, varom länsstyrelsen hemställde, uppginge därför till 66 052 kronor 7 öre.

Sedermåra har från länsstyrelsen anmälts, att vid eldsvådan förstörts ytterligare egendom till ett av vederbörande ägare uppskattat värde av 1 873 estniska kronor.

Statskontoret har ansett sig icke kunna tillstyrka framställningen.

Departementschefen har anfört följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår hade de tillhörigheter, vilka förstördes vid ifrågavarande brand, av vederbörande statliga myndighet omhändertagits för desinficering av desamma. Ågarna till den förstörda egendomen kunna således icke lastas för den inträffade branden.

Orsaken till branden har icke genom den gjorda polisutredningen blivit klargjord. Det ligger emellertid nära till hands att antaga att ett orsakssammanhang rått mellan branden och den omständigheten att värmen i desinfektionslokalen under olyckskvällen bragts upp till ett gradtal överstigande den maximitemperatur som föreskrivits av den för desinfektionsverksamheten ansvariga ledningen. Även om ett sådant sammanhang skulle ha klarlagts, är det osäkert, i vad mån skadeståndsskyldighet skall kunna anses föreligga för staten i förevarande fall. Ett bedömande av frågan ur rent juridisk synpunkt är för övrigt enligt min mening icke förutsättning för att ställning skall kunna tagas till länsstyrelsens framställning. Ett övervägande ur billighetssynpunkt synes mig nämligen leda till att kronan icke bör undandraga sig att åtminstone i viss utsträckning utgiva ersättning till flyktingarna för förlust som drabbat dem genom att deras tillhörigheter gått förlorade under det att dessa voro i svensk myndighets vård.

Då det gäller att bestämma storleken av de ersättningar som böra utgå av statsmedel måste hänsyn tagas till att det icke finnes någon annan hållpunkt för beräkning av förlusterna än de av flyktingarna själva gjorda uppskattningarna. Utöver den osäkerhet som i allmänhet vidlåder dylika uppskattningar tillkommer här den omständigheten att värderingen skett i estniskt mynt. För ett närmare ställningstagande till grunderna för ersättningsfrågans reglering synes mig utredning vidare erforderlig om beskaffenheten av den egendom som i varje särskilt fall gått förlorad. Då motivet för de statliga ersättningarna utgöres av billighetshänsyn, är det nämligen icke givet att ersättningen skall i samtliga fall utgå med lika stor andel av den uppskattade förlusten. Det må i detta sammanhang omnämnas, att den förut angivna brandstoddersättningen — vilken av det försäkringsbolag, vari annan i maltfabriken förvarad egendom än flyktingarnas tillhörigheter var försäkrad, utbetalades till flyktingarna, oaktat deras tillhörigheter voro oförsäkrade — utgick efter en fallande skala, så bestämd att den största procentuella andelen utgick å de lägsta skadebeloppen. En annan omständighet, vartill hänsyn bör tagas vid ersättningsfrågans reglering, är att vederbörande måhända redan försetts med utrustning, som kan anses svara mot den förlorade egendomen, eller eljest erhållit bistånd i sådan utsträckning att ersättningsbeloppet på grund härav bör reduceras.

Bestridandet av ifrågavarande ersättningsbelopp torde, med hänsyn till kostnadernas storlek, böra ske med anlitande av det för innevarande budgetår å riksstaten uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter. Härtill lär riksdagens medgivande böra inhämtas. Det av länsstyrelsen förordade beloppet utgör 66 988 kronor 57 öre, motsvarande beträffande frimärkssam-

lingarna fjärdedelen och i fråga om annan egendom hälften av det sammanlagda belopp, vartill — efter frånräknande av brandstodsersättningen — flyktingarnas på paritet mellan den svenska och estniska kronan grundade uppskattning uppgår. De förut berörda omständigheter, vilka böra inverka på bestämmandet av storleken av ersättningarna, torde leda till en avsevärd jämkning nedåt av de av länsstyrelsen beräknade ersättningarna. Jag förordar därför, att riksdagens medgivande inhämtas att utgiva ersättningar å sammanlagt 50 000 kronor, vilket belopp jag betraktar såsom maximalt.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att kronan icke bör undrandra sig att utgiva viss ersättning i här ifrågavarande fall. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må medgiva, att till täckande av vissa ersättningar till baltiska flyktingar, vilkas tillhörigheter förstörts under desinfektion i Visby, må av det å riksstaten för budgetåret 1944/45 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter utbetalas ett belopp av högst 50 000 kronor.

Stockholm den 17 april 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 81.
